

İSTİSMAR VE İHMAL EDİLEN ÖĞRENCİLERİN İLKOKUL YÖNETİCİLERİ VE ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ: KARŞILAŞTIRMALI DURUM ÇALIŞMASI¹

EVALUATION OF THE SCHOOL HEADMASTERS AND TEACHERS' VIEWS ON CHILDREN'S ABUSE AND NEGLECT: A COMPARATIVE STUDY CASE

Arş. Gör. Uzm. Cansu SOYER

Lefke Avrupa Üniversitesi, Dr. Fazıl Küçük Eğitim Fakültesi, Lefke-KKTC

cansusoyer@hotmail.com

Özet

Bu çalışmada okul yöneticisi ve öğretmenlerinin hangi davranışlar istismar ve ihmal olarak kabul ettiği, istismar ve ihmal türlerinden hangilerinin daha sıklıkla görüldüğü, çocuk istismarı ve ihmalinin nedenleri, çocuk istismarı ve ihmal olarak karşılaşılan durumlarda okullarda uygulanan mevcut önlemlerin neler olduğu ve çocuk istismarı ve ihmal olarak değerlendirilen davranışları önleme konusundaki kişisel görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, KKTC Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Dairesi'ne bağlı iki devlet okulunda yapılmıştır. Araştırma da nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmış, iki ayrı okulda toplamda 30 olmak üzere, 5 okul yöneticisi ve 25 öğretmen ile görüşülmüştür. Araştırma sonucunda elde edilen veriler içerik yöntemi ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular, istismar ve ihmal edilen davranışların neler olduğu fiziksel, duygusal, cinsel istismar ve ihmal olarak kategoriler altında belirtilmiş, bunlara ek olarak kültürel-siyasal ve ekonomik istismar ile eğitim ve sağlık ihmalidir araştırma kapsamına alınarak, en çok görülen istismar ve ihmal türünün fiziksel ve bununla birlikte duygusal istismar ve ihmal olduğu, cinsel istismar ve ihmal ile ilgili neredeyse hiç karşılaşılmadığı, bazı nedenlere bağlı olarak ise, kültürel-dinsel istismar ve ekonomik istismarın görüldüğü bununla birlikte eğitim ve sağlık ihmalleri ile de çok nadiren karşılaşıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Çocuk istismarı ve ihmal, okul müdürü, öğretmen, okul ve çocuk istismarı, eğitim yönetimi.

Abstract

In this study, the school headmasters and teachers are accept which behaviors as child abuse and neglect. In addition to this, the school headmasters and teachers' opinions which they had been accepted to this behaviours in the difficult categories as child abuse and neglect, which is more frequently of and causes of child abuse and neglect, what is the current prevention strategies about the child abuse and neglect and also what is their personal suggestion about the child abuse and neglect, were examined as a aim. This study was carried in two different government primary schools that under the T.R.N.C Ministry of Education Directorate of Primary Education Department. During the research, the semi-structured interview technique, one of the ways of qualitative research method was used and in the two different schools, 5 headmasters and 25 teachers with a total 30 people were interviewed. Results of the research were analyzed with the content analyze method. According to the findings of this case study, Child abuse and neglect, the behaviour is happening on the physical, emotional, sexual abuse and neglect under categories as specified, in addition to cultural-political and economic abuse and negligence of education and health with designated scope of the study. The most common type of abuse and neglect, physical and emotional abuse and neglect along with it is, sexual abuse and neglect did not occur with almost no, for some reason is based on the cultural-religious abuse and economic abuse as can be seen, along with education and health are also neglected, we meet very rarely has been mentioned.

Keywords: Child abuse and neglect, school headmaster, teacher, school and child abuse, administration of education.

1.GİRİŞ

Çocuğa yönelik kötü muamele veya çocuk istismarı en az insanlık tarihi kadar eski ve bir o kadar da bilinen, fakat ortaya çıkarılan olgu sayısı kadar gizli tutulanları da olan sosyal ve tıbbî bir problemdir (Ertan ve diğerleri, 2003; Polat, 2007). Çocuk istismarı ve ihmal kavramı gerek tarihsel gerekse kültürler arası bağlamda bir takım farklılıklar göstermektedir (Pala, 2011).

Turla (2002)'ya göre; "çocuk istismarının ve ihmalinin toplumdan topluma değişmesi; kültürel yapıdaki farklılıklarla, ailelerin çocuk eğitimi konusundaki bilgi ile inanışlarındaki farklılıklardan veya çocuğun anne, babası ile diğer yetişkinlerin kendine karşı gösterdiği davranışları farklı algılamasından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle bir çocuğa karşı yapılan davranışların çocuk istismarı ve ihmal olarak

¹ Bu makale Doç. Dr. Gökmen DAĞLI ile Prof. Dr. Mehmet ÇAĞLAR danışmanlığında yapılan "İstismar ve İhmal edilen Öğrencilerin İlkokul Yöneticisi ve Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

algılanacağı büyük ölçüde o toplumda bulunan bireylerin değerleri-inançları, benimsedikleri toplumsal normlar, çocuk gelişimi ile ilgili bilgileri ve aile ilişkileri belirlemektedir” (Turla, 2002; Turla ve ark, 2005 akt; Pala, 2011:5).

Çocuk istismarı ve ihmali evrensel bir sorun olarak görülmektedir. Buna rağmen, bu sorunu ülkeler arası bağlamda karşılaştırmak kültürel unsurlar nedeniyle zordur. İstismar ve ihmal kavramı toplumdan topluma değişiklik göstermektedir. Bu nedenle, çocuk istismarının bir sorun olarak algılanılması gerçeği de toplumdan topluma değişkenlik göstermektedir (Tugay, 2008).

Çocuk İstismarı ve İhmali

Çocuk istismarı (child abuse) veya çocuğa karşı kötü muamele; sorumluluk, güven ve yetenek ile ilgili genel durumunda çocuğun sağlığına, yaşamına, gelişimine ve değerine zarar verebilen, fiziksel ve /veya emosyonel kötü davranışı, cinsel istismarı, ihmali, her türlü ticari çıkar için çocuğun kullanılmasını içeren davranışlardır (DSÖ, 1999).

Çocuk istismarı ve ihmali çeşitli toplumlarda ve kültürlerde farklı şekillerde algılanarak, tanımlanan bir olgu olmasıyla birlikte, tüm dünya da çocuğa yöneltilen kötü eylemler ile ilgili bir takım bilgi birikimi arttıkça, bu olgunun tek bir grup altında toparlanamayacağı ve olgunun alt gruplar halinde sınıflandırılarak ele alınması gereği ortaya çıkmıştır (Turla, 2002).

Çocuk İstismarı ve İhmali kavramı, çocuğa yöneltilen eylemin türüne göre, nedenleri ve de çocuk üzerindeki etkileri bakımından da farklılaşmakta, bu sebeple de çocuk istismarı 3 temel grup altında incelenmektedir;

- a) Fiziksel İstismar
- b) Duygusal İstismar
- c) Cinsel İstismar (Turla, 2002; Altınsu, 2004).

Fakat DSÖ, 1999 yılında çocuk istismarını 5 alt grup altında ele alarak incelemiştir. Bunlar;

- a) Fiziksel İstismar
- b) Duygusal İstismar
- c) Cinsel İstismar
- d) İhmali,
- e) Sömürü (Ticari ve Cinsel) (Kozcu, 1988-89).

Fakat bunlara ilaveten çeşitli kaynaklar incelendiğinde istismar kavramı kendi içerisinde “Ekonomik İstismar” ve “Kültürel-Dinsel İstismar”, aynı şekilde ihmal kavramı ise “Eğitim ve de Sağlık İhmali” gibi farklı bir takım boyutların bu başlıklar altına yerleştirildiği görülebilmektedir.

a) Fiziksel İstismar

Fiziksel İstismar, istismar türleri içerisinde en sık görülebilen ve en yaygın rastlanılan, aynı zamanda belirlenmesi en kolay istismar türüdür (Polat, 2007a; Dervişoğlu, 2012). En geniş tanımıyla fiziksel istismar ‘bir çocuğun kaza dışı yaralanması’ olarak tanımlanır (Ludwig, 2000; Vatansever, 2004). Çocuğun dövülmesi fiziksel istismarın en sık rastlanılan şeklidir. Kaza dışı ya da önlenemez bir takım davranışlar sonucunda, çocuğun fiziksel bakımdan zarar fiziksel istismar olarak açıklanmaktadır. Ayrıca, fiziksel istismar gelişmiş ülkelerde en çok bildirim yapılan istismar türüdür (Ludwig, 2000).

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)’ne göre fiziksel istismar; “çocuk üzerinde sorumluluğu, gücü olan veya çocuk tarafından güvenilen bir ebeveyn veya kimsenin, makul ölçülerde kontrolü altında olan bir etkileşim veya etkileşimsizlik nedeniyle çocuğun gerçek zarara uğramasına veya potansiyel bir zarar tehdidine maruz kalmasına neden olmasıdır. Bu durum tek sefer ya da tekrarlayan şekillerde olabilir” (Tugay, 2008; 21). Çocuğun kaza dışı bir takım nedenlerle yaralanması ya da ailesi tarafından yeterince gözetilmediği bir takım kazalar bu istismar türü altında tanımlanır (Dervişoğlu, 2012).

b) Duygusal İstismar

Duygusal İstismar, istismar türleri içinde gündelik yaşam içerisinde en sık rastlanılan istismar türlerinden biridir (Polat, 2007a). Duygusal İstismar diğer türlerinden farklılığı açısından ölçülebilirliği daha zor ve genellikle türler ile birlikte de görülebilmektedir. Duygusal İstismar diğer istismar türlerinin ayrılmaz bir parçasıdır (Atamer, 2005).

Duygusal istismarın en anlaşılır tanımı DSÖ tarafından şu şekilde yapılmıştır; “Duygusal istismar; çocuğa gelişimsel olarak uygun destekleyici bir çevrenin sağlanmamasıdır. Buna dahil olan durumlar arasında; birincil bağlanma yani figürün sunulmaması ve buna bağlı olarak, çocuğun içinde yaşadığı toplumla uyumlu, potansiyelleri ile bütünleşen, tutarlı ve bütüncül, duygusal ve sosyal bir takım yetkinlikleri kazanamaması da yer almaktadır. Çocuğun sağlığına, fiziksel, zihinsel, manevi, ahlaksal ya da sosyal gelişimine zarar verici veya zarar verme potansiyeli yüksek eylemlerle karşı karşıya kalması da duygusal istismar kapsamında bulunmaktadır (Preventing child maltreatment, 2006).

c)Cinsel İstismar

Cinsel istismar, diğer çocuk istismarı türleri arasında saptanması ve ortaya çıkarılması en zor olandır. Cinsel istismar çoğunlukla gizli kalan ve gün yüzüne çıkmayan bir istismar türüdür. Bununla birlikte, cinsel istismarın kısa ve uzun dönemli etkileri oldukça önemli kabul edilir. Cinsel istismar, çocukların cinsel bir obje olarak görülerek, cinsel tatmin amacıyla kullanılmalarına denilmektedir (Dervişoğlu, 2012). Çocuğun cinsel istismarı çocuğa karşı uygulanan kötü davranış kapsamında yer alan, tek başına çocukları değil aynı zamanda toplumunu da etkileyen oldukça önemli bir olgu ve sorundur (Ulukol, 2014).

Kempe (1978) ise cinsel istismarı şu şekilde tanımlamıştır; “Bağımlı ve gelişimsel olarak olgulaşmamış çocuk ve adolesanların bilinçli olarak onay vermeye müktedir olmadıkları, bütünüyle algılayamadıkları veya ailevi rollerle ilgili sosyal tabulara ters düşen cinsel aktivitelerde taraf olmaları, cinsel istismardır” (Polat, 2007b: 93). Cinsel istismar en genel anlamıyla, yetişkin bir kişi tarafından 18 yaşından küçük çocuk ve ergen gençlerin cinsel istek ve ihtiyaçların doyumu amacıyla kullanılmasıdır (Yalçın, 2011). Ensest de cinsel istismar kapsamında yer alan bir saldırı türüdür. Cinsel istismarda ensestin tek ve kesin bir tanımını yapmak mümkün değildir. Genel bir kabule göre ensest; birbiri ile evli olanlar dışındaki aile bireyleri arasındaki her türdeki fiziksel olmayan cinsel davranışı içermektedir. Aile içinde kan bağı olan anne, baba, abi, abla, amca, dayı, teyze, hala ve dede gibi akrabaların yanı sıra, çocuk üzerinde anne baba otoritesi ve saygınlığı olan enişte, üvey ebeveynler (anne-baba) ve üvey kardeşler gibi geniş bir akraba grubu ensest tanımında taciz edenler arasında sayılmaktadır (Ulukol, 2014).

d)Ekonomik İstismar

Ekonomik istismar genel olarak çocuğun sağlıklı bir gelişimini engelleyici, haklarını ihlal edici bir takım işlerde çalıştırılmaları veya düşük ücretli olarak iş gücü bakımından çalışması ya da çalıştırılması olarak tanımlanmaktadır. Ülkemizde ve özellikle Türkiye Cumhuriyeti’nde çocukların çalışma nedenleri, toplumların sosyal, ekonomik ve kültürel sorunlarıyla yakından ilişkilidir. Gelir dağılımından oluşan ve giderek çoğalan adaletsizlik, yaygınlaşan yoksulluk, köyden kente doğru hızlı bir biçimde artan göç ve tüm bunların sonucunda ortaya çıkan ekonomik ve toplumsal sorunlar, kaçak işçi oranının artması, çocukların emeğinin ucuz olması ve aynı zamanda işveren kişilerin daha az maliyetle ucuz iş gücünü tercih etmesi sonucunda çalışan veya bu yaşam tarzına mecbur edilen çocuk sorunu ortaya çıkmaktadır. Çocuklar özellikle çocukluk çağlarını yaşadıkları bu dönemde, eğitim görecekları yaşlarda, tüm temel haklarından mahrum edilmektedirler. Ekonomik istismar ve bununla birlikte sağlıksız çalışma koşullarında çalıştırılmaları nedeniyle birçok sağlık sorunu yaşayabilmektedirler. Küçük yaşlardaki çocukların, uzun süreli ve uygunsuz çalışma koşulları bulunan iş yerlerinde çalışmaları en az sağlıkları kadar gelişimlerini de olumsuz yönde etkilemektedir (UNICEF, 1999; Bahar ve diğ., 2009).

e)Siyasal-Dinsel İstismar

Büyüklerin çocukları siyasal-dinsel amaçlarını gerçekleştirme yolunda kullanmaları siyasal-dinsel istismar olarak bilinmektedir. Özellikle, parti, tarikat, vakıf, kurs, dernek gibi bir takım örgütlü çalışmalar içerisinde çocukların militan gibi yer almaları, bu kuruluşlar adına çalışmaları ve de kuruluşların sembollerini taşımaları (giyim-kuşam, saç tıraşı, başörtüsü vb. gibi), yine işaretlerini bir iletişim aracı gibi kullanmaları siyasal-dinsel istismarın kanıtları içerisinde yer alır. Tıpkı ekonomi, siyaset, eğitim ve kültür gibi sosyal hayatın tüm kesimleri ve alanlarında kendini gösterebilen istismar (Fındıkoğlu, 1976), değerler ve din alanlarında da karşımıza çıkabilmektedir. Dolayısıyla, değerler alanında karşımıza çıkan istismar, değer istismarı olarak, değerleri kötüye kullanarak insanlardan maddi veya manevi açıdan çıkar sağlamayı ifade etmektedir.

Din alanında karşımıza çıkan istismarın, yani din istismarının; dini suiistimal etme, dini veya dindarları kötüye kullanma, din sömürüsü gerçekleştirme, dini çıkarları için araçsallaştırma, dine, dinî inanç ve duygulara haksız çıkar elde etmek amacıyla atıfta bulunmak, dini bir şeye alet etme, dinî değerleri kullanarak toplumdaki maddî veya manevî çıkar sağlama, Allah adını kullanarak insanlardan çıkarlar elde etme gibi bir takım anlamları kapsadığı ifade edilmektedir. (Okumuş, 2002). Din istismarı, bir tür din tacirliği olarak da tanımlanabilir. Din istismarcısı kişi, din üzerinden çıkar elde etmeyi hedeflemektedir. (Okumuş, 2014).

f) Çocuk İhmal

Çocuk ihmali genel olarak çocuk istismarı ile birlikte anılan bir kavram olarak bilinmektedir. İhmal çocuklarda sık görülen, fakat tanı ve tedavisinde zorluk çekilen bir durumdur (Tugay, 2008). Çocuk ihmali kavramı “çocuğa bakmakla yükümlü olan kişilerin bu yükümlülüğünü yerine getirmemesi ve çocuğu fiziksel ve duygusal olarak ihmal etmesi” olarak tanımlanmaktadır (Dervişoğlu, 2012:24). İhmal çocuğun gereksinim duyduğu bir takım temel ihtiyaçlarının karşılanmadığı durumu ve bunun birlikte, çocuğun bakımının, ona zarar verilecek şekilde göz ardı edilmesi olarak tanımlanır (Korfmacher, 2000).

Çocuk ihmali veya çocuğun pasif istismarı; “çocuğun bakımı, korunması, güvenliği, beslenmesi, giyim ve eğitim ihtiyaçlarının karşılanmaması, sağlığının korunması ve tıbbi bakımdan, gözetiminden ve desteklenmesinden sorumlu kişilerin çocuğun bu temel gereksinimlerini ihmal etmesi ve/veya karşılayamaması sonucu gelişiminin ve güvenliğinin zarar görmesidir (Yalçın, 2011:43). Çocuk ihmali, çocuğa bakmakla yükümlü kişilerin onun bedensel, duygusal ve zihinsel bakımdan ihtiyaçlarını yeterli bir şekilde karşılamaması sonucu gelişiminin olumsuz etkilendiği bir durumdur. Çocuk istismarı, “çocuğa kötü bir şey yapılması” olarak tanımlanırken, çocuk ihmali ise, “çocuk için iyi olan bir şeyin yapılmaması” anlamına gelmektedir (Beyazova, 2014). Bu kavram son yıllarda ayrı bir kategori altında ele alınmaya başlanmıştır (Tercan, 1995). Duygusal, cinsel, eğitim ve tıbbi ihmali bu kapsam dahilinde ele alınan konular arasında yer almaktadır.

Çocuk İstismarı ve İhmalinin Nedenleri (Risk Faktörleri)

Çocuk istismarı ve ihmali temel neden insan eyleminden kaynaklanan bir olaya bağlı meydana gelmesi gerekliliğidir. Eylemin bireye zarar verici olmasının yanı sıra, yasaklanmış olması da önemli bir durumdur. Çocuk istismarı ve ihmalinin boyutları ise şu şekilde ele alınmaktadır:

1. Kasıtlılık: Çocuk istismarına neden olan bireysel eylemleri, yapılaş ve oluşlarına bağlı olarak bir takım farklılık göstermektedir. Buradaki temel ölçüt kasıtlılık ögesidir. Kasıt, gerçekleşen bu eylemlerin çocuğa zarar verme, incitme veya zarar verme amacını taşıması şeklinde biçimlendirilir. Bir annenin hırsızlık yaptığı gerekçesiyle çocuğu parmaklarını yakmasında zarar verme kasıtı bulunmaktadır. Dolayısıyla, gerçekleşen eylem çocuk istismarı olarak değerlendirilmektedir.

2. Toplumsal onaylama-toplumsal eleştiri: Çocuk istismarını ilgilendiren eylemler genellikle toplumdaki topluma farklılıklar göstermektedir. Yöresel standart ve normlara bağlı yine bu eylemler değişiklik gösterebilmektedir. Örneğin, gelişmiş ülkelerde çocuğun cezalandırılması amacıyla çocuğun yaralanmasına neden olan bazı eylemler kültürel normlara göre büyük tepkilere neden olan davranış modelidir. Fakat bazı ilkel topluluklarda, örneğin bir bireyin çocukluktan ergenliğe geçişinin bir işareti

olarak o bireyin vücudunda ya da yüzünde yara izi oluşturmak oldukça önemli olabilmektedir. Hatta bunu ihmal eden ebeveynler o toplum için istismarcı ve ihmalkar olarak belirlenebilmektedir. Yani, çocuk istismarı kültürel olarak göreceli bir konuyken, böyle görülmemesini gerektiren bir takım durumları da vardır. İran’da mayın tarlalarını temizleyen çocukların bu anlamda kullanılması buna bir örnektir.

3.Uluslar arası uzlaşma: Yukarıda yer alan madde açıklanması esnasında, istismar ve ihmalin olduğu uluslar arası seviyede kabul görmüş bulunan eylemlerin istismar ve ihmal olarak herkes tarafından kabul gördüğü ve böyle değerlendirildiği ifade edilmiştir. İran’da mayın tarlası temizleyen çocuklar örneğinde çocukların gördüğü muamele ise bu duruma bir örnektir. Buradan şu sonuç çıkmaktadır ki; çocuk istismarı ve ihmalinin, uluslar arası tanımlanması hususunda evrensel (uluslar arası) uzlaşmanın en temel ölçüt olarak önem kazandığı sonucu gösterilebilmektedir. Fakat, çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilimsel literatür ve profesyonel bilgiler de önemli bir katkıda bulunmaktadır.

4.Toplumsal – bireysel neden: Çocuk istismarı ve ihmali hem birey hem de toplumsal açıdan bir takım nedenler içermektedir. Fakat genellikle bireylerin neden olduğu eylemler toplum ya da kurumların neden olduğu eylemlere göre daha fazla oranda istismar olarak kabul görmektedir. Bu türdeki eylemler ne kadar bireysel olarak değerlendirilse de, toplumsal bir takım etkilerin söz konusu olduğu gerçeği de unutulmamalıdır.

Çocuk istismarı ve ihmaliinde hiçbir etken tek başına, bazı bireylerin çocuklara karşı neden kötü davrandığını ya da neden çocuk istismarının bir toplumdaki başka bir topluma göre görülme sıklığının daha fazla olduğunu açıklayamaz (Tugay 2008).

Çocuk istismarı ve ihmali değişik tür ve boyutlarıyla birlikte; dini, ahlaki, toplumsal, kültürel, çocuğun kendisiyle ilgili, ailenin sosyo-ekonomik durumuyla ve ebeveynlerinin kişisel özellikleriyle ilgili olmak üzere farklı kolaylaştırıcı etmenlerle (risk faktörleri) ve bu etmenlerin birbirleriyle olan etkileşimlerine bağlı gerçekleşmektedir(Yalçın, 2011).

Dünya Sağlık Örgütü’ne (1999) göre, çocuk istismar ve ihmali çeşitli etkenlere bağlı olarak gerçekleştiği belirtilerek, bu risk etmenlerinin aşağıda olduğu üzere

- ailesel,
- çocuktan kaynaklanan,
- toplumsal ve
- anne babadan kaynaklanan olarak 4 gruba ayırmıştır.

Çocuk İstismarı ve İhmali’nin Belirlenmesi ve Çözümlemesinde Eğitimcilerin (Okul Yöneticisi ve Öğretmenlerin) ile Okulların Rolü

Çocukları istismar ve ihmal olgularından korumak oldukça zor, sıkıntı verici, özel yetenek ve bilgi gerektiren bir durumdur. Çocuk istismarı ve ihmalinin belirlenmesi ve önlenmesinde çocuk bakım kurumları çalışanları, hukukçular, emniyet üyeleri, psikologlar, sosyal hizmet uzmanları, veterinerler (çocuk istismarı, hayvan istismarı ile birlikte paralel bir seyir gösterir), hastanede ve ilgili alanlarda çalışan hemşire, ebe, hekim, sağlık memur ve hizmetlileri ve sağlık alanındaki tüm çalışanların da yer alacağı geniş çaplı disiplinler arası iş birliğine gereksinim vardır (Karaman, 1993; Hancı, 2002).

Eğitim sistemi içerisinde yer alan okullar, çocukların ailelerin sonra vakitlerinin büyük bir kısmını geçirdikleri yerdir. Çocuk aile içindeki birçok yaşanmışlığını beraberinde okula getirerek, burada yansıtırken kuşkusuz ev ortamının etkilerini sergilemektedir. Bu hususta, herhangi bir çocuğun aile ortamında yaşamakta olduğu olumsuz koşulları hissederek, değerlendirecek kişiler okul yöneticisi ve öğretmenleridir (Erginer, 2007).

Okul ortamı, özellikle 6 ile 15 yaş arasındaki çocukların ev ortamı dışında en çok zaman geçirdikleri yerdir. Zorunlu 8 yıllık örgün eğitim süresi boyunca, ailesi tarafından kötü davranışlara maruz kalan çocuk veya ergenlerin tespiti için, gerek müdahale gerekse sağaltım açısından okul ve öğretmenler oldukça önemlidir. Hatta ilgili literatür incelendiğinde, öğretmenlerin çocuklarla sürekli iletişim halinde bulunmaları, çocuklarla eğitimiyle ilgili bilgi ve deneyim sahibi olmaları bakımından, aileleri tarafından istismar ve ihmale maruz kalan çocukların korunmasında okul ortamı ile beraber oldukça önemli oldukları açıklanmaktadır (Karaman, 1993; Atamer 2005; Walsh ve ark, 2005).

Çocuk istismarı ve ihmali gibi sonuçları ile etkileri toplumların yapılarını etkileyerek, yansıyacak bir konunun, özellikle disiplinler arası bir bakış açısıyla tespit edilmesi ve önlenmesinde okulların yeri yadsınamaz (Erginer, 2007). Bu alanda ise öğretmenlerin rolleri oldukça önemli bir yere sahiptir (Tugay, 2008). Bu bağlamda okullardaki eğitimciler ile rehber ve psikolojik danışmanların istismar kavramı ve istismar türleri ile ilgili bilinçli olmalarının araştırma açısından önem arz ettiği söylenebilir (Akacan, 2012).

Öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmali konusundaki olguları tespit etmede yer almaları gereğine bağlı olarak, çocuk istismarı ve ihmali konusunda eğitilmeleri de gerekliliği beraberinde getirir. Öğretmenlerin genel olarak, çocuk istismarı ve ihmalinin belirtileri, müdahale ve bildirim konularında eğitilmeleri son derece önem teşkil etmektedir (Atamer, 2005).

YÖNTEM

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, KKTC Lefkoşa kamu ilkokullarında görev yapan yönetici ve öğretmenlerin, istismar ve ihmal edilen ilköğretim öğrencilerine ilişkin görüşlerini tespit etmektir. Yapılan bu araştırma ile birlikte eğitim yönetimi alanı ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı'na ve ilgili alan yazına katkı sağlaması amaçlanmıştır.

Bu amaç doğrultusunda; araştırmanın problem cümlesi "İstismar ve ihmal edilen öğrenciler ilkokul okul yönetici ve öğretmenlerinin görüşlerine göre nasıl değerlendirilmektedir?" şeklinde ifade edilerek aşağıda yer alan sorulara cevap aranmıştır:

1. İlkokul yönetici ve öğretmenlerinin öğrencilere uygulanan ne tür davranışları çocuk istismarı ve ihmali olarak (değerlendirmektedir) kabul etmektedir?

1.a. İlkokul yönetici ve öğretmenlerinin öğrencilere yönelik istismar ve ihmal olaylarıyla ilgili olarak fiziksel, duygusal, cinsel, ekonomik istismar ve ihmal ile eğitim ve sağlık ihmal durumlarından çoğunlukla hangileriyle karşılaşmaktadırlar?

2. İlkokul yönetici ve öğretmenlerinin öğrencilere yönelik istismar ve ihmalinin nedenlerine yönelik görüşleri nelerdir?

3. İlkokul yönetici ve öğretmenlerinin görev yaptıkları okulda öğrencilerin istismar ve ihmal olaylarının önlenmesinde başvurdukları mevcut önlem (önlem stratejileri) nelerdir?

4. İlkokul yönetici ve öğretmenlerinin öğrencilere yönelik istismar ve ihmal olaylarının önlenmesine ilişkin kişisel önerileri nelerdir?

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemleri temel alınmıştır. Araştırmaya uygunluğu açısından, bu çalışmada nitel araştırma veri toplama yöntemle-rinden görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın amacına ve araştırmanın uygunluğu açısından kullanılan teknik yarı yapılandırılmış araştırma

yöntemidir. bu araştırmada araştırmacı kişiye bu esnekliği sağladığı için görüşme türlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2013 – 2014 eğitim ve öğretim yılı bahar dönemi sonu Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığına bağlı, Lefkoşa ilçesi belediye sınırları içerisinde bulunan 2 kamu ilkokulunda görev yapan toplam 5 yönetici (müdür, müdür baş muavini ve müdür muavini) ve 25 öğretmen (sınıf öğretmeni, branş öğretmeni, rehber öğretmenleri ve özel eğitim öğretmeni) oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında amaca uygunluğu açısından, araştırmaya sadece okul yönetici ve öğretmenleri dâhil edilmiştir.

Araştırmada, özellikle Lefkoşa'nın başkent olması bakımından, önemli bir noktada bulunması göz önünde bulundurularak burada eğitim alan öğrenciler açısından farklı seviye ve özellikleri barındırdığı düşünölen iki ilkokul seçilmiştir. Lefkoşa'da eğitim veren büyük, köklü ve en fazla söz ve etkiye sahip olabilecek iki okulun yöneticileri ve öğretmenlerinden oluşacak şekilde 30 katılımcı ile çalışma grubu oluşturulmuş, öğrenci ve veliler ise araştırma dışında bırakılmıştır. Ayrıca araştırmada tüm evrene ulaşma amaçlandığından evren seçme yoluna gidilmemiştir.

Bu araştırmada amaçlı örnekleme yolu izlenerek, kartopu ve zincirleme örnekleme göre çalışma grubu oluşturulmuştur (Tavşancıl ve Aslan, 2001). Araştırmaya KKTC Lefkoşa ilçesi belediye sınırları içerisinde bulunan 2 kamu ilkokulunda görevli toplam 5 yönetici ve 18 öğretmen, 4 branş öğretmeni, 2 rehber ve bir de özel eğitim öğretmeni katılmıştır. Araştırmaya katılan toplam eğitimci sayısı ise 30'dur.

Veri Toplama Süreci

Bu araştırmanın probleminin daha iyi anlaşılabilmesi ve problemin çözümlüne ışık tutacak tüm teorik bilgiler kaynak taraması, bulguların elde edildiği tüm diğer bilgiler ise yapılan görüşmeler doğrultusunda elde edilmiştir. Araştırma verileri 20 Mayıs – 6 Haziran 2014 tarihleri arasında araştırmaya katılan yönetici ve öğretmenlerin uygun oldukları saatlerde kendi istedikleri veya görüşmeye uygun buldukları mekânlarda yapılan görüşmeler yo-luyla toplanmıştır. Araştırmada istismar ve ihmal edilen öğrencilerin ilköğretim yönetici ve öğretmenlerinin görüşlerinin belirlenmesi amacıyla ortalama 20 ile 25 dakika süren ve yüz yüze gerçekleştirilen görüşmeler halinde araştırmacı ve katılımcılar arasında yapılarak, veri toplama işlemi tamamlanmıştır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada kullanılan görüşme formu değişik zamanlarda, planlı çalışılması sonucu araştırma danışmanları Doç. Dr. Gökmen Dağlı ve Prof. Dr. Mehmet Çağlar araştırmacı işbirliği içerisinde hazırlanmıştır. Hazırlanan görüşme soruları 'İstismar ve İhmal Edilen Öğrencilerin İlkokul Okul Yönetici ve Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Değerlenmesi: Karşılıklı Durum Çalışması' adlı yüksek lisans araştırması için hazırlanmış ve tarafımızdan denenerek geçerliliği ve güvenilirliği test edilerek, bu araştırma içerisinde kullanılmıştır.

Verilerin Analizi

Bu araştırmada veriler iki bölümden oluşan görüşme formu içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. Araştırmada önce görüşme formunun birinci bölümünde bulunan ve belirtilmesi istenen kişisel bilgilere ait bölüm katılımcılar tarafından doldurulmuştur. Daha sonra ise aynı formun ikinci bölümünü oluşturan araştırma sorularının cevaplarından elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir.

Araştırmanın Etiği

Bu yüzden yapılan "Çocuk İstismarı ve İhmalı" konulu bu araştırmada her türlü etik ilke ve bilimsel çalışma kurallarına uygun bir şekilde gerçekleştirilmiştir.

BULGULAR

1. Birinci alt boyutu; “İlkokul Yöneticileri ve Öğretmenlerinin Öğrencilerinde Karşılaştıkları İstismar ve İhmal Davranışlarının Belirlenmesi” şeklinde belirtilmiştir.

Araştırmanın sonucunda “Çocuk istismarı ve ihmali” kapsamında genel olarak tanımlanan davranışlar 3 ana kategori altında yer almaktadır. Bunlar Fiziksel, Duygusal, Cinsel İstismar ve İhmal’dir. Fakat çocuk istismarı ve ihmali ana kategorileri içerisinde yer alan ve araştırmaya ek olarak belirlenen, Siyasal-Dinsel İstismar ile Ekonomik istismar ve Eğitim ile Sağlık ihmali de araştırma kapsamına dâhil edilmiştir. Araştırmanın tüm boyutları yukarıdaki sınıflandırma ele alınarak değerlendirilmiştir. Araştırma kapsamında yer alan okullar ise A ve B okullar olarak isimlendirilerek değerlendirilmiştir.

a) Fiziksel İstismar ve İhmal Olarak Değerlendirilen Davranışlar:

Öğrencilerin uğradıkları fiziksel istismar ve ihmal kapsamında değerlendirilebilecek davranışlara ilişkin katılımcı görüşlerinin dağılımı oranlar ve temalar altında Tablo 1’de belirtilmiştir. Yapılan görüşmeler sırasında katılımcılara konu ile ilgili birden fazla görüş belirtilebilecekleri ifade edildiği için, katılımcıların belirttikleri görüşler katılımcı sayısından fazla çıkmıştır.

Tablo 1. Yönetici ve Öğretmenlerin Çocuklarda Fiziksel İstismar ve İhmal Olarak Belirttikleri Davranışlar (OKUL A ve OKUL B)

TEMALAR	OKUL A									
	YÖNETİCİ					ÖĞRETMEN				
	Belirten	Belirtme yen	Toplam	Yüzde		Belirten	Belirtme yen	Toplam	Yüzde	
Çocuğa fiziksel şiddet uygulanması	3	-	3	100	-	12	-	12	100	-
Dayak ile cezalandırma/disipline etme	3	-	3	100	-	12	-	12	100	-
Çocuğun temel ihtiyaçlarını karşılanmaması; çocuğun kılık kıyafetine (giyimine), kendisi ile ailesinin içinde yaşadığı ortamın uygunluğuna ve temizliğine özen gösterilmemesi	2	1	3	67	33	8	4	12	67	33
Çocuğun güvenliğinin sağlanmaması	1	2	3	33	67	4	8	12	33	67

TEMALAR	OKUL B									
	YÖNETİCİ					ÖĞRETMEN				
	Belirten	Belirtme yen	Toplam	Yüzde		Belirten	Belirtme yen	Toplam	Yüzde	
Çocuk üzerinde morluk, yara veya yanık izi vb. rastlanması	-	-	3	-	-	2	10	12	17	83
Çocuğa fiziksel şiddet uygulanması	2	-	2	100	-	13	-	13	100	-
Dayak ile cezalandırma/disipline etme	2	-	2	100	-	13	-	13	100	-
Çocuğun temel ihtiyaçlarını karşılanmaması; çocuğun kılık kıyafetine (giyimine), kendisi ile ailesinin içinde yaşadığı ortamın uygunluğuna ve temizliğine özen gösterilmemesi	2	-	2	100	-	13	-	13	100	-
Çocuğun güvenliğinin sağlanmaması	1	1	2	50	50	10	3	13	77	23
Çocuk üzerinde morluk, yara veya yanık izi vb. rastlanması	2	-	2	100	-	8	5	13	63	37

b) Duygusal İstismar ve İhmal Olarak Değerlendirilen Davranışlar:

Öğrencilerin uğradıkları duygusal istismar ve ihmal kapsamında değerlendirilebilecek davranışlara ilişkin katılımcı görüşlerinin dağılımı Tablo 2’de belirtilmiştir. Yapılan görüşmeler sırasında katılımcılara konu ile ilgili birden fazla görüş belirtilebilecekleri ifade edildiği için, katılımcıların belirttikleri görüşler katılımcı sayısından fazla çıkmıştır.

Tablo 2. Yönetici ve Öğretmenlerin Çocuklarda Duygusal İstismar ve İhmal Olarak Belirttikleri Davranışlar (OKUL A ve OKUL B)

TEMALAR	OKUL A									
	YÖNETİCİ					ÖĞRETMEN				
	Belirten	Belirtme yen	Toplam	Yüzde		Belirten	Belirtme yen	Toplam	Yüzde	
Çocuğa fiziksel şiddet uygulanması	3	-	3	100	-	12	-	12	100	-

Dayak ile cezalandırma/disipline etme	3	-	3	1	-	12	-	12	100	-
Çocuğun temel ihtiyaçlarını karşılanmaması; çocuğun kılık kıyafetine (giyimine), kendisi ile ailesinin içinde yaşadığı ortamın uygunluğuna ve temizliğine özen gösterilmemesi	2	1	3	6	33	8	4	12	67	33
Çocuğun güvenliğinin sağlanmaması	1	2	3	3	67	4	8	12	33	67
Çocuk üzerinde morluk, yara veya yanık izi vb. rastlanması	-	-	3	-	-	2	10	12	17	83
TEMALAR	OKUL B									
	YÖNETİCİ					ÖĞRETMEN				
	Belirten	Belirtme	Toplam	Yüzde		Belirten	Belirtme	Toplam	Yüzde	
		yen					yen			
Çocuğa fiziksel şiddet uygulanması	2	-	2	100	-	13	-	13	100	-
Dayak ile cezalandırma/disipline etme	2	-	2	100	-	13	-	13	100	-
Çocuğun temel ihtiyaçlarını karşılanmaması; çocuğun kılık kıyafetine (giyimine), kendisi ile ailesinin içinde yaşadığı ortamın uygunluğuna ve temizliğine özen gösterilmemesi	2	-	2	100	-	13	-	13	100	-
Çocuğun güvenliğinin sağlanmaması	1	1	2	50	50	10	3	13	77	23
Çocuk üzerinde morluk, yara veya yanık izi vb. rastlanması	2	-	2	100	-	8	5	13	63	37

c) Cinsel İstismar ve İhmal Olarak Değerlendirilen Davranışlar:

Öğrencilerin uğradıkları cinsel istismar ve ihmal kapsamında değerlendirilebilecek davranışlara ilişkin katılımcı görüşlerinin dağılımı Tablo 3'te belirtilmiştir. Yapılan görüşmeler sırasında katılımcılara konu ile ilgili birden fazla görüş belirtilebilecekleri ifade edildiği için, katılımcıların belirttikleri görüşler katılımcı sayısından fazla çıkmıştır.

Tablo 3. Yönetici ve Öğretmenlerin Çocuklarda Cinsel İstismar ve İhmal Olarak Belirttikleri Davranışlar (OKUL A ve OKUL B)

TEMALAR	OKUL A									
	YÖNETİCİ				ÖĞRETMEN					
	Belirten	Belirtmeye n	Toplam	Yüzde	Belirten	Belirtmeye n	Toplam	Yüzde		
Çocuğun cinsel gelişimine zarar verilmesi	1	2	3	33	67	4	8	12	33	67
Çocuğun cinsel yönden kullanılması / cinsel yönden kullanımına göz yumulması	1	2	3	33	67	-	-	12	-	-
TEMALAR	OKUL B									
	YÖNETİCİ				ÖĞRETMEN					
	Belirten	Belirtme n	Toplam	Yüzde	Belirten	Belirtme n	Toplam	Yüzde		
Çocuğun cinsel gelişimine zarar verilmesi	2	-	2	100	-	9	4	13	69	31
Çocuğun cinsel yönden kullanılması / Cinsel yönde kullanımına göz yumulması	2	-	2	100	-	7	6	13	54	46

d) Ekonomik İstismar ve İhmal Olarak Değerlendirilen Davranışlar:

Öğrencilerin uğradıkları ekonomik istismar kapsamında değerlendirilebilecek davranışlara ilişkin katılımcı görüşlerinin dağılımı Tablo 4’te belirtilmiştir. Yapılan görüşmeler sırasında katılımcılara konu ile ilgili birden fazla görüş belirtilebilecekleri ifade edildiği için, katılımcıların belirttikleri görüşler katılımcı sayısından fazla çıkmıştır.

Tablo 4. Yönetici ve Öğretmenlerin Çocuklarda Ekonomik Olarak Belirttikleri Davranışlar (OKUL A ve OKUL B)

TEMALAR	OKUL A							
	YÖNETİCİ				ÖĞRETMEN			
	Belirten	Belirtmeye n	Toplam	Yüzde	Belirten	Belirtmeye n	Toplam	Yüzde

TEMALAR	YÖNETİCİ				ÖĞRETMEN					
	Belirten	Belirtmeyen	Toplam	Yüzde	Belirten	Belirtmeyen	Toplam	Yüzde		
Çocuğun çalıştırılması ve gelir kaynağı olarak kullanılması	1	2	3	33	67	2	10	12	20	80
OKUL B										
Çocuğun çalıştırılması ve gelir kaynağı olarak kullanılması	2	-	2	100	-	10	3	13	70	30

e) Siyasal-Dinsel İstismar Olarak Değerlendirilen Davranışlar:

Öğrencilerin uğradıkları Siyasal-Dinsel istismar kapsamında değerlendirilebilecek davranışlara ilişkin katılımcı görüşlerinin dağılımı Tablo 5'te belirtilmiştir. Yapılan görüşmeler sırasında katılımcılara konu ile ilgili birden fazla görüş belirtilebilecekleri ifade edildiği için, katılımcıların belirttikleri görüşler katılımcı sayısından fazla çıkmıştır.

Tablo 5: Yönetici ve Öğretmenlerin Çocuklarda Siyasal-Dinsel İstismar Olarak Belirttikleri Davranışlar (OKUL A ve OKUL B)

TEMALAR	YÖNETİCİ				ÖĞRETMEN					
	Belirten	Belirtmeyen	Toplam	Yüzde	Belirten	Belirtmeyen	Toplam	Yüzde		
Çocukların Kuran kurslarına gönderilmesi / Başörtüsü vb. takması (Kız öğrencilerin) veya okuldan alınarak bu tür koşullarda yaşatılması	-	3	3	-	-	2	9	12	17	83
Çocukların siyasal parti tutmaları / İlahiyat kolejine gitmek istemeleri	-	3	3	-	-	-	12	12	-	-
OKUL B										
Çocukların Kuran kurslarına gönderilmesi / Başörtüsü vb. takması (Kız öğrencilerin) veya okuldan alınarak bu tür koşullarda yaşatılması	2	-	2	100	-	11	2	13	85	25
Çocukların siyasal parti tutmaları / İlahiyat kolejine gitmek istemeleri	-	-	-	-	-	2	11	13	25	85

f) Eğitim İhmali Olarak Değerlendirilen Davranışlar:

Öğrencilerin uğradıkları Eğitim ihmali kapsamında değerlendirilebilecek davranışlara ilişkin katılımcı görüşlerinin dağılımı Tablo 6'da belirtilmiştir. Yapılan görüşmeler sırasında katılımcılara konu ile ilgili birden fazla görüş belirtilebilecekleri ifade edildiği için, katılımcıların belirttikleri görüşler katılımcı sayısından fazla çıkmıştır.

Tablo 6: Yönetici ve Öğretmenlerin Çocuklarda Eğitim İhmali Olarak Belirttikleri Davranışlar (OKUL A ve OKUL B)

TEMALAR	OKUL A							
	YÖNETİCİ				ÖĞRETMEN			
	Belirten	Belirtmeye	Toplam	Yüzde	Belirten	Belirtmeye	Toplam	Yüzde
Çocuğun okula gönderilmemesi veya belirli bir yaşta sonra okula başlatılması	-	3	3	-	-	12	12	-
Çocuğun ilkokuldan sonra okuldan alınması	-	3	3	-	-	12	12	-
TEMALAR	OKUL B							
	YÖNETİCİ				ÖĞRETMEN			
	Belirten	Belirtmeye	Toplam	Yüzde	Belirten	Belirtmeye	Toplam	Yüzde
Çocuğun okula gönderilmemesi veya belirli bir yaşta sonra okula başlatılması	1	1	2	50	3	10	13	30
Çocuğun ilkokuldan sonra okuldan alınması	1	1	2	50	2	11	13	25

g) Sağlık İhmali Olarak Değerlendirilen Davranışlar:

Öğrencilerin uğradıkları sağlık ihmali kapsamında değerlendirilebilecek davranışlara ilişkin katılımcı görüşlerinin dağılımı Tablo 7'de belirtilmiştir. Yapılan görüşmeler sırasında katılımcılara konu ile ilgili birden fazla görüş belirtilebilecekleri ifade edildiği için, katılımcıların belirttikleri görüşler katılımcı sayısından fazla çıkmıştır.

Tablo 7: Yönetici ve Öğretmenlerin Çocuklarda Sağlık İhmali Olarak Belirttikleri Davranışlar (OKUL A ve OKUL B)

TEMALAR	OKUL A							
	YÖNETİCİ				ÖĞRETMEN			
	Belirten	Belirtmeye	Toplam	Yüzde	Belirten	Belirtmeye	Toplam	Yüzde
Çocuğun sağlığına gereken ilgi/özenin gösterilmemesi	1	2	3	33	-	-	12	-

TEMALAR	OKUL B								
	YÖNETİCİ				ÖĞRETMEN				
	Belirten	Belirtmeye	Toplam	Yüzde	Belirten	Belirtmeye	Toplam	Yüzde	
Çocuğun sağlığına gereken ilgi/ özenin gösterilmemesi	1	1	2	50	50	-	-	13	-

1.a. Araştırmanın Birinci alt boyutunun a maddesi; “İlkokul yönetici ve öğretmenlerinin öğrencilere yönelik istismar ve ihmal olaylarıyla ilgili olarak fiziksel, duygusal, cinsel, ekonomik istismar ve ihmal ile eğitim ve sağlık ihmal durumlarından çoğunlukla (en sık) hangileriyle karşılaşmaktadırlar? Düşüncelerinizi açıklar mısınız?” şeklinde belirtilmiştir:

Bu alt boyut bağlamında yönetici ve öğretmenler ile görüşülerek, öğrencilerde karşılaştıkları çocuk istismarı ve ihmali olarak kabul edilebilecek davranışların hangileriyle sıklıkla karşılaşıldığı üzerine düşüncelerini tespit edilmeye çalışılmıştır. Tablo 8’te belirtilen oranlar ve temalar altında belirlenmiş ve verilen görüşler bulunmaktadır. Yapılan görüşmeler sırasında katılımcılara konu ile ilgili birden fazla görüş belirtilebilecekleri ifade edildiği için, katılımcıların belirttikleri görüşler katılımcı sayısından fazla çıkmıştır.

Tablo 8: Yönetici ve Öğretmenlerin Çocuklarda Çoğunlukla (En Sık) Hangi İstismar ve İhmal Türüyle Karşılaştıklarına İlişkin Belirttikleri Görüşleri (OKUL A ve OKUL B)

TEMALAR	OKUL A								
	YÖNETİCİ				ÖĞRETMEN				
	Belirten	Belirtmeye	Toplam	Yüzde	Belirten	Belirtmeye	Toplam	Yüzde	
Fiziksel İstismar ve İhmal	2	1	3	67	33	3	9	12	25
Duygusal İstismar ve İhmal	-	-	3	-	-	3	9	12	25
Cinsel İstismar ve İhmal	-	-	3	-	-	-	12	-	-
Fiziksel, Duygusal İstismar ve İhmal	-	-	3	-	-	2	10	12	20
Fiziksel, Duygusal, Cinsel İhmal	1	2	3	33	67	7	5	12	58
Ekonomik İstismar	-	-	3	-	-	-	12	-	-
Siyasal-Dinsel İstismar	-	-	3	-	-	-	12	-	-
Eğitim İhmali	-	-	3	-	-	-	12	-	-
Sağlık İhmali	-	-	3	-	-	-	12	-	-
TEMALAR	OKUL B								
	YÖNETİCİ				ÖĞRETMEN				
	Belirten	Belirtmeye	Toplam	Yüzde	Belirten	Belirtmeye	Toplam	Yüzde	
Fiziksel İstismar ve İhmal	1	1	2	50	50	6	7	13	46
Duygusal İstismar ve İhmal	-	-	2	-	-	-	13	-	-
Cinsel İstismar ve İhmal	-	-	2	-	-	-	13	-	-

Fiziksel, Duygusal İstismar ve İhmal	1	1	2	50	50	9	4	13	69	31
Fiziksel, Duygusal, Cinsel İhmal	-	-	2	-	-	-	-	13	-	-
Ekonomik İstismar	-	-	2	-	-	-	-	13	-	-
Siyasal-Dinsel İstismar	-	-	2	-	-	1	12	13	8	92
Eğitim İhmali	-	-	2	-	-	-	-	13	-	-
Sağlık İhmali	-	-	2	-	-	-	-	13	-	-

Katılımcılara okullarda öğrencilerde karşılaşılan ve çocuk istismarı ve ihmali kabul edilen davranışların hangisiyle çoğunlukla karşılaştıklarının tespit edilebilmesi amacıyla araştırma grubunda bulunan iki farklı okul katılımcılarına düşüncelerinin neler olduğu sorulmuştur.

A okulundaki yönetici konumundaki katılımcıların %67'si, öğretmenlerin %25'si ve B okulundaki yönetici konumundaki katılımcıların %50'si, öğretmenlerin %46'sı Fiziksel İstismar ve İhmal ile çoğunlukla karşılaştıklarını belirtmiştir.

2.Araştırmanın ikinci alt boyutu; “İlkokul yönetici ve öğretmenlerinin öğrencilere yönelik istismar ve ihmalinin nedenlerine yönelik görüşleri nelerdir? Düşüncelerinizi açıklar mısınız?” şeklinde belirtilmiştir:

Bu boyut bağlamında yönetici ve öğretmenler ile görüşülerek, öğrencilerde karşılaştıkları çocuk istismarı ve ihmali olarak kabul edilebilecek davranışların nedenlerinin neler olduğu sorularak düşüncelerinin tespit edilmeye çalışılmıştır. Tablo 9'da belirtilen oranlar ve temalar altında belirlenmiş ve verilen görüşler bulunmaktadır. Yapılan görüşmeler sırasında katılımcılara konu ile ilgili birden fazla görüş belirtilebilecekleri ifade edildiği için, katılımcıların belirttikleri görüşler katılımcı sayısından fazla çıkmıştır.

Tablo 9: Yönetici ve Öğretmenlerin Çocuk İstismarı ve İhmalinin Nedenleri Olarak Belirttikleri Görüşler (OKUL A ve OKUL B)

TEMALAR	OKUL A									
	YÖNETİCİ				ÖĞRETMEN					
	Belirten	Belirtme oran	Toplam	Yüzde	Belirten	Belirtme oran	Toplam	Yüzde		
Eğitimsizlik/Bilinçsizlik	3	-	3	100	-	9	3	12	75	25
Ekonomik Durum (Düşük Sosyo-Ekonomik Düzey)	2	1	3	67	33	5	7	12	42	58
Kültürel Etki/Gelenekler/Kişisel Özellikler	2	1	3	67	33	5	7	12	42	58
İlgisizlik/İhmalkârlık	-	3	3	-	100	4	8	12	33	67
Diğer nedenler	-	3	3	-	100	2	10	12	20	80

TEMALAR	OKUL B							
	YÖNETİCİ				ÖĞRETMEN			
	Belirten	Belirtme oran	Toplam	Yüzde	Belirten	Belirtme oran	Toplam	Yüzde

Eğitimsizlik/Bilinçsizlik	2	-	2	100	-	9	4	13	69	31
Ekonomik Durum (Düşük Sosyo-Ekonomik Düzey)	2	-	2	100	-	1	1	13	92	8
Kültürel Etki/Gelenekler/Kişisel Özellikler	1	1	2	50	50	4	9	13	31	69
İlgisizlik/İhmalkârlık	2	-	2	100	-	2	11	13	15	85
Diğer nedenler	-	2	2	-	100	1	12	13	8	92

3. Araştırmanın üçüncü alt boyutu; “İlkokul yönetici ve öğretmenlerinin görev yaptıkları okulda öğrencilerin istismar ve ihmal olaylarının önlenmesinde başvurdukları mevcut önlemler (önlem stratejileri) nelerdir? Düşüncelerinizi açıklar mısınız?” şeklinde belirtilmiştir:

Bu boyut bağlamında toplam iki okulda 5 yönetici, 25 öğretmen ile görüşülerek, öğrencilerde karşılaştıkları çocuk istismarı ve ihmali olarak kabul edilebilecek davranışların önlenmesinde başvurulan mevcut önlemlerin neler olduğu sorularak düşüncelerinin tespit edilmeye çalışılmıştır. Tablo 9’da belirtilen oranlar ve temalar altında belirlenmiş ve verilen görüşler bulunmaktadır. Yapılan görüşmeler sırasında katılımcılara konu ile ilgili birden fazla görüş belirtilebilecekleri ifade edildiği için, katılımcıların belirttikleri görüşler katılımcı sayısından fazla çıkmıştır.

Tablo 10: Yönetici ve Öğretmenlerin Çocuk İstismarı ve İhmalini Önleme de Mevcut Önlem Stratejileri Belirttikleri Görüşler (OKUL A ve OKUL B)

TEMALAR	OKUL A									
	YÖNETİCİ				ÖĞRETMEN					
	Belirten	Belirtmeye	Toplam	Yüzde	Belirten	Belirtmeye	Toplam	Yüzde		
Aile ile görüşmede bulunmak/ Konuşmak	2	1	3	67	33	8	4	12	67	33
İleri vakalarda gerekli kurumlara başvurmak (MEB, S. Hizmetler, Polis)	2	1	3	67	33	8	4	12	67	33
Çocuğun hareketlerini gözlemek/ Çocukla sohbet etmek	2	1	3	67	33	2	10	12	17	83
Hiçbir önlemin bulunmaması	1	2	3	33	67	1	11	12	8	92
Aile toplantıları düzenlemek	-	3	3	-	100	-	12	12	-	100
Ev ziyaretinde bulunmak	-	3	3	-	100	-	12	12	-	100
TEMALAR	OKUL B									
	YÖNETİCİ				ÖĞRETMEN					
	Belirten	Belirtmeye	Toplam	Yüzde	Belirten	Belirtmeye	Toplam	Yüzde		

Aile ile görüşmede bulunmak/Konuşmak	1	1	2	50	50	1	2	13	85	15
İleri vakalarda gerekli kurumlara başvurmak (MEB, S. Hizmetler, Polis)	1	1	2	50	50	1	2	13	85	15
Çocuğun hareketlerini gözlemek/ Çocukla sohbet etmek	-	2	2	-	100	2	11	13	15	85
Hiçbir önlemin bulunmaması	-	2	2	-	100	-	13	13	-	13
Aile toplantıları düzenlemek	1	1	2	50	50	5	8	13	38	62
Ev ziyaretinde bulunmak	-	2	2	-	100	1	12	13	8	92

4.Araştırmanın dördüncü alt problemi “İlkokul yönetici ve öğretmenlerinin öğrencilere yönelik istismar ve ihmal olaylarının önlenmesine ilişkin kişisel önerileri nelerdir? Düşüncelerinizi açıklar mısınız?” şeklinde belirtilmiştir:

Bu boyut bağlamında toplam iki okulda yönetici ve öğretmenler ile görüşülerek, öğrencilerde karşılaştıkları çocuk istismarı ve ihmali olarak kabul edilebilecek davranışların önlenmesinde kişisel önlemlerin neler olduğu sorularak düşüncelerinin tespit edilmeye çalışılmıştır. Tablo 11’de belirtilen oranlar ve temalar altında belirlenmiş ve verilen görüşler bulunmaktadır. Yapılan görüşmeler sırasında katılımcılara konu ile ilgili birden fazla görüş belirtilebilecekleri ifade edildiği için, katılımcıların belirttikleri görüşler katılımcı sayısından fazla çıkmıştır.

Tablo 11: Yönetici ve Öğretmenlerin Çocuklarda İstismar ve İhmalin Önlenmesine Yönelik Kişisel Önerileri Olarak Belirttikleri Görüşler (OKUL A ve OKUL B)

TEMALAR	OKUL A									
	YÖNETİCİ				ÖĞRETMEN					
	Belirten	Belirtmeyen	Toplam	Yüzde	Belirten	Belirtmeyen	Toplam	Yüzde		
Eğitim/Bilinçlendirme	2	1	3	67	33	9	3	12	75	25
Çocuk istismarı ve ihmalinin müfredata ders olarak dahil edilmesi	-	3	3	-	100	5	7	12	42	58
Ailelerin ekonomilerinde düzenleme /İyileştirme yapılması	1	2	3	33	67	1	11	12	8	92
Gerekli yardım kurumlarının Oluşturulması	-	3	3	-	100	1	11	12	8	92
TEMALAR	OKUL B									
	YÖNETİCİ				ÖĞRETMEN					
	Belirten	Belirtmeyen	Toplam	Yüzde	Belirten	Belirtmeyen	Toplam	Yüzde		
Eğitim/Bilinçlendirme	2	-	2	100	-	1	2	13	85	15

Çocuk istismarı ve ihmalinin müfredata ders olarak dahil edilmesi	-	2	2	-	100	5	8	13	38	62
Ailelerin ekonomilerinde düzenleme /İyileştirme yapılması	-	2	2	-	100	2	11	13	15	85
Gerekli yardım kurumlarının Oluşturulması	2	-	2	10	-	4	9	13	31	69
				0						

TARTIŞMA VE ÖNERİLER

I. Boyut: İlkokul Yönetici ve Öğretmenlerinin Öğrencilerinde Karşılaştıkları Çocuk İstismarı ve İhmali Davranışlarının Nedenlerinin Belirlenmesi:

Araştırmanın birinci boyutu kapsamında A ve B okulundaki tüm katılımcıların büyük çoğunluğu fiziksel istismar ve ihmal olarak değerlendirilen davranışların; çocuğa fiziksel şiddet uygulanması, dayak ile cezalandırma, çocuğun temel ihtiyaçlarının karşılanmaması; çocuğun kılık kıyafetine (giyimine), kendisi ile ailesinin içinde yaşadığı ortamın uygunluğuna ve temizliğine özen gösterilmemesi, çocuğun güvenliğinin sağlanmaması ve çocuk üzerinde morluk, yara veya yanık izi vb rastlanması şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir. Katılımcılarına ifade ettikleri görüşler doğrultusunda en kolay şekilde belirttikleri görüşler fiziksel istismar ve ihmal kategorisi altında olmuştur. Tüm katılımcılar, hiçbir çekinceleri olmadan verilen bilgilendirme doğrultusunda düşüncelerini açıkça ifade etmişlerdir.

A ve B okulundaki tüm katılımcıların büyük bir çoğunluğu duygusal istismar ve ihmal olarak değerlendirilen davranışların; çocuğun sevgi ihtiyacının yeterince karşılanmaması, çocukla yeterince vakit geçirilmemesi, çocuğun anne babası dışında bir akrabası veya yakınıyla ya da etüt merkezinde vakit geçirmesi, anne babanın yaşam stressini çocuğa yansıtması ve doğru bir model olmaması, çocuğun hakarete uğraması/aşağılanması, çocuğun kapasitesinin üzerinde sorumluluk taşınması, angarya işlerde bulunması, çocuğun öz niteliklerine, duygu ve düşüncelerine saygı gösterilmemesi şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir. Duygusal istismar yukarıda ifade edilen görüşler doğrultusunda gündelik yaşam içerisinde en sık karşılaşılabilen istismar türlerinden biri olarak tanımlanmaktadır (Polat, 2007a).

Açıklama ve oranların analizi sonucunda A ve B okulundaki tüm katılımcıların çoğunluğu bu konuda görüş ifade etmekte çekinmiştir. Bu bağlamda görüş belirten katılımcılar cinsel istismar ve ihmal olarak değerlendirilen davranışların; çocuğun cinsel gelişimine zarar verilmesi, çocuğun cinsel yönden kullanılması, cinsel yönden kullanımına göz yumulması şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir. Cinsel istismar, diğer istismar türleri açısından, saptanması ve ortaya çıkarılması en zor olanıdır.

Açıklama ve oranların analizi sonucunda A okulundaki katılımcıların yarısından azı görüş bildirirken, B okulundaki katılımcıların yarısından fazlası görüş ifade etmiştir. Ekonomik istismar olarak değerlendirilen davranışın; çocuğun çalıştırılması ve gelir kaynağı olarak kullanılması şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir. Bu durum A okuluna nazaran B okulunda okuyan çocuklarda daha sık rastlanılan bir durumdur.

Açıklama ve oranların analizi sonucunda A okulundaki katılımcıların yarısından azı görüş bildirirken, B okulundaki katılımcıların yarısından fazlası görüş ifade etmiştir. Dinsel-Siyasal istismar olarak değerlendirilen davranışın; çocukların Kuran kurslarına gönderilmesi, başörtüsü takması vb. veya okuldan alınarak bu tür koşullar altında yaşatılması, çocukların siyasal parti tutmaları, ilahiyat kolejine gitmek istemeleri şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir. Bu durum ise A okuluna nazaran B okulu ve çevresindeki çocukların aile yapılarına bağlı olarak yukarıda ifade edilen davranışlara maruz kaldıkları ve öğrencilerin okulda bu davranışları yaşadıklarına yönelik yansıtıcı hareketlerde buldukları söylenebilir.

Açıklama ve oranların analizi sonucunda A ve B okulundaki katılımcıların yarısından azı görüş bildirmiştir. Eğitim ihmali olarak değerlendirilen davranışların; çocuğun okula gönderilmemesi veya belirli bir yaştan sonra okula başlatılması, çocuğun ilkokuldan sonra okuldan alınması şeklinde

görüşlerini ifade etmişlerdir. Eğitim ihmali çocuğun eğitiminin herhangi bir şekilde ihmal edilmesi, çocuğa bakmakla yükümlü kişinin çocuğun eğitimine karşı ilgisiz ve meraksız kalması olarak ifade edilmektedir (Erermiş, 2001).

Sağlık ihmali olarak değerlendirilen davranışların neler olduğunun tespit edilebilmesi amacıyla çeşit açılardan farklılık gösterebileceği düşünülen iki farklı okulda görev yapan okul yönetici ve öğretmenlere düşüncelerinin neler olduğu sorulmuştur. Açıklama ve oranların analizi sonucunda A ve B okulundaki katılımcıların yarıdan azı görüş bildirmiştir. Bu durum ise hem A hem de B okulundaki katılımcılar tarafından diğer tüm temalara oranla en az ve neredeyse hiç görüş ifade edilmeyen görüşlerdir.

1.Boyut A. Maddesi: İlkokul Yönetici ve Öğretmenlerinin Öğrencilere Yönelik İstismar ve İhmal Olaylarında Fiziksel, Duygusal, Cinsel İstismar ve İhmal, Ekonomik, Siyasal-Dinsel istismar ile Eğitim ve Sağlık İhmalinden Çoğunlukla (En Sık) Hangisi ile Karşılaştıklarının Belirlenmesi:

Katılımcılara okullarda öğrencilerde karşılaşılan ve çocuk istismarı ve ihmali kabul edilen davranışların hangisiyle çoğunlukla karşılaştıklarının tespit edilebilmesi amacıyla araştırma grubunda bulunan iki farklı okul katılımcılarına düşüncelerinin neler olduğu sorulmuştur. A okulundaki yönetici konumundaki katılımcıların %67'si, öğretmenlerin %25'si ve B okulundaki yönetici konumundaki katılımcıların %50'si, öğretmenlerin %46'sı Fiziksel İstismar ve İhmal ile çoğunlukla karşılaştıklarını belirtmiştir. A ve B okulundaki yönetici konumundaki katılımcılar ile B okulundaki öğretmenlerin hiçbiri görüş belirtmezken, sadece A okulundaki öğretmenlerin %25'i Duygusal İstismar ve İhmal ile çoğunlukla karşılaştıklarını belirtmiştir. A okulundaki yönetici konumundaki katılımcıların hiçbiri görüş belirtmezken, öğretmenlerin %20'si ile B okulundaki yönetici konumundaki katılımcıların %50'si, öğretmenlerin %69'u Fiziksel ve Duygusal istismar ve ihmali ile çoğunlukla karşılaştıklarını belirtmiştir. Sadece A okulundaki yönetici konumundaki katılımcıların %33, öğretmenlerin %58'i Fiziksel, Duygusal, Cinsel istismar ve ihmal türleriyle çoğunlukla karşılaştıklarını belirtirken, B okulundaki yönetici konumundaki katılımcılar ile öğretmenler hiçbir görüş belirtmemişlerdir. A okulundaki yönetici konumundaki katılımcıları, öğretmenleri ile B okulundaki yöneticiler hiçbiri görüş belirtmezken sadece B okulundaki öğretmenlerin %8'i Siyasal-Dinsel istismar ile çoğunlukla karşılaştıklarını belirtmiştir. Cinsel istismar ve ihmal, ekonomik istismar, eğitim ihmali ile sağlık ihmali ile ilgili olarak A ve B okulunda bulunan yönetici konumundaki katılımcılar ile öğretmenler bu türlerin hangisiyle çoğunlukla karşılaştıklarına dair herhangi bir görüş belirtmemişlerdir.

II. Boyut: İlkokul Yönetici ve Öğretmenlerinin Öğrencilerinde Karşılaştıkları Çocuk İstismarı ve İhmal Davranışlarının Nedenlerinin Belirlenmesi:

Çocuk istismar ve ihmali da olarak değerlendirdikleri davranışların nedenlerinin neler olduğunun tespit edilebilmesi amacıyla çeşit açılardan farklılık gösterebileceği düşünülen iki farklı okulda görev yapan okul yönetici ve öğretmenlere düşüncelerinin neler olduğu sorulmuştur. Açıklama ve oranların analizi sonucunda A ve B okulundaki tüm katılımcıların büyük bir çoğunluğu çocuk istismarı ve ihmalinin nedenlerinin; eğitimsizlik/bilinçsizlik, ekonomik durum (düşük sosyo-ekonomik düzey), kültürel etki/gelenekler/kişisel özellikler, ilgisizlik/ihmalîlik şeklinde görüşlerini ifade ederken, çok azı bu davranışlarının diğer bir takım nedenlere bağlı olduğunu belirtmiştir. Tüm katılımcılar, istismar ve ihmal nedeni olarak diğer boyuttaki davranışların belirlenmesine nazaran, nedenlerini belirtme amacıyla görüşlerini daha rahat ve kolayca ifade etmişlerdir.

III. Boyut: İlkokul Yönetici ve Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı ve İhmalini Önleme İçin Mevcut Önlem Stratejilerinin Belirlenmesi:

Çocuk istismar ve ihmali da olarak değerlendirdikleri davranışların nedenlerinin neler olduğunun tespit edilebilmesi amacıyla çeşit açılardan farklılık gösterebileceği düşünülen iki farklı okulda görev yapan

okul yönetici ve öğretmenlere düşüncelerinin neler olduğu sorulmuştur. Açıklama ve oranların analizi sonucunda A ve B okulundaki tüm katılımcıların büyük bir çoğunluğu çocuk istismarı ve ihmalinin önlenmesinde mevcut önlem stratejilerinin; aile ile görüşmede bulunmak, konuşmak, ileri vakalarda MEB, Sosyal Hizmetler, Polis vb. gibi kurumlara başvurmak, çocuğun hareketlerini gözlemlemek, çocukla sohbet etmek, aile toplantıları düzenlemek, ev ziyaretlerinde bulunmak ve son olarak hiçbir önlemin bulunmaması (yasa eksikliği vb. gibi) olarak görüşlerini belirtmişlerdir.

IV.Boyut: İlkokul Yönetici ve Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı ve İhmalini Önlemesine Yönelik Kişisel Önerilerinin Belirlenmesi:

Çocuk istismar ve ihmali da olarak değerlendirdikleri davranışların nedenlerinin neler olduğunun tespit edilebilmesi amacıyla çeşit açılardan farklılık gösterebileceği düşünülen iki farklı okulda görev yapan okul yönetici ve öğretmenlere düşüncelerinin neler olduğu sorulmuştur. Açıklama ve oranların analizi sonucunda A ve B okulundaki tüm katılımcıların büyük bir çoğunluğu çocuk istismarı ve ihmalinin önlenmesine yönelik kişisel önerilerini, eğitim ve bilinçlendirme, çocuk istismarı ve ihmalinin müfredata ders olarak dâhil edilmesi, ailelerin ekonomilerinde düzenleme, iyileştirme yapılması, gerekli yardım kurumlarının oluşturulması olarak görüşlerini belirtmişlerdir.

Araştırma sonucunda gerçekleştirilmesi tespit edilen genel öneriler şunlardır;

1.Çocuk istismarı ve ihmali özellikle ilkokullarda yer alan sosyal beceri dersi içerisinde yer alabilir veya ayrı bir ders olarak öğrencilere okutulurken, müfredata dâhil edilebilir. Bunun sonucunda, çocuklar istismar veya ihmal karşısında daha bilgili olarak kendilerini koruyabilirler.

2.Devletin, MEB desteğiyle ‘Çocuk Koruma’ veya ‘Çocuk Güvenliği’ne yönelik yasa/tüzük çıkarılabilir veya bulunan mevcut çocuklara yönelik yasalar geliştirilebilir. Böylelikle, çocuklar gerekse okul dışındaki çevrelerinde gerekse okul içerisinde çıkarılacak bu yasa ya da tüzükler doğrultusunda daha güvenli ve daha sağlıklı yaşam koşulları olup, bir nebze sorunun üstesinden gelebilecek yararlı, yararlı olduğu kadar ise gerekli bu yaptırımlarla güvence altına alınabilirler.

3.Çocuk haklarına yönelik bilgilendirme artırılabilir. Bunda hem devlet, hem ilgili bakanlığın rolü oldukça önemlidir. Çocuklar ‘Evrensel Çocuk Hakları Bildirgesi’ doğrultusunda sahip oldukları hakları onlarında anlayabileceği bir yöntemle öğrenebilmeli gerekirse bu da sosyal bilgiler dersi doğrultusunda daha da genişletilip çocuklara bilgi akışı yapılabilir.

4.Okullarda Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik bölümünden mezun olan Rehber öğretmenlerine ihtiyaç oldukça fazladır. Ortaöğretim dairesine bağlı tüm okullarda bulunduğu gibi, ilkokullarda da rehber öğretmenler bulunmalıdır. Rehber öğretmenler olası çocuk istismarı ve ihmali konusunda bilgili ve eğitim almış kişiler olarak, ilkokullarda etkili rol oynamaktadır. Eğer genel olarak ilkokullar da yer alan eksikliklere yönelik gerekli atamalar yapılırsa bu sorun bir nebze önlenmiş olabilecektir.

5.Ülkemizde çocuk istismarı ve ihmali dair ulaşılabilecek bir ‘alo ihbar’ hattı bulunmaktadır. Sosyal Hizmetler Dairesi’ne bağlı bu servis çeşitli etkili kişilerin çabaları sonucunda bu hat 24 saat ulaşılabilecek bir sistem şekline getirilmiştir. Fakat günümüzde birçok kişi bu ihbar hattını bilmemekte ya da henüz varlığından haberdar olamamaktadır. İlgili merciler gerek görüntülü, sesli ve yazılı basın aracılığıyla topluma herhangi bir durumda yardım amaçlı hizmet veren bu hat üzerinden, özellikle ‘Kadına Şiddet ve Çocuk İstismarı’na yönelik 24 saat hizmet veren bu sistem hakkında farkındalık yaratılabilir.

6.Ülkemizde birçok konuda MEB desteğiyle veya ilgili başka kurumların da katkısıyla görüntülü basında yer alan kamu spotları bulunmaktadır. Görsel basın toplumsal farkındalık açısından oldukça önemli olabileceği gibi, bireylerin konuya dikkatlerini çekebilecek bir araçtır. Özellikle çocuk istismarı ve ihmali gibi önemli bir konuda MEB ile ülkemizdeki üniversitelerin ilgili bölümleri işbirliği içerisinde kamu spotları hazırlayabilirler, böyle hem çocuklar hem de yetişkin tüm bireyler bu sayede konu ile ilgili bilgilenebilir.

7.Öğretmenlik mesleğini tam anlamıyla gerçekleştirebilmek için aday birey eğitimi devam ederken ya da sonrasında pedagojik formasyon dersleri görmektedir. Bu dersler doğrultusunda çocukların anatomisinden psikolojik yapılarına kadar birçok alanda çeşitli dersler alınmaktadır. Bu derslere örnek olarak ise 'Eğitimde Rehberlik Hizmetleri' vb gibi dersler içerisinde bir öğretmenin ailesinde anlaşmazlık olduğunda veya boşanma gibi bir durumla sonuçlanan evlilikler içerisinde yer alan çocuklara yaklaşım vb. gibi bir takım konuların yer aldığı çeşitli bilgiler bulunmakta, fakat çocuk istismarı ve ihmaline dair hiçbir bilgi yer almamaktadır. Özellikle konu temeli psikolojik yapıdan geldiği varsayıldığı takdir de ilgili dersler içerisinde ayrı veyahut rehberlik dersleri içerisinde bu konuya yer verilerek, öğretmen adayları içerisinde yer alacak müfredat kapsamında ele alınmalıdır.

8.Ülkemizde 'Çocuk İstismarı ve İhmali'ne dair hizmet içi eğitim programı gündeme gelmiş fakat uygulanması konusunda hali hazır bir durum bulunmadığı gözlenmiştir. Tüm eğitimciler dâhilinde okul yöneticileri ve öğretmenlere ilgili konuya yönelik hizmet içi eğitim, seminer veya kurslar düzenlenmesi sağlanmalıdır. Bu düzenlemelerle birlikte eğitimcilerin konu ile ilgili farkındalık düzeylerini arttıracak ve bilgi kazanı sağlayacağı için oldukça önemli yararlar da bulunacaktır.

9.MEB ve İlköğretim Dairesi ile birlikte, özellikle ilköğretim çağına daha çok istismar ve ihmalle karşılaşma riskleri fazla olan çocukların ailelerinin de en az çocuklar ve eğitimciler kadar bilgilendirilmesi sorunun önlenmesi veya çözülmesi açısından oldukça önemlidir. Bakanlığa bağlı olarak okulların kendi velilerine bu yönde verecek olduğu seminer ya da konferans türündeki bilgilendirme çalışmaları oldukça yararlı olabilecek bir yoldur. Bu yüzden öğrencilerin velilerine yönelik seminer ve konferansların düzenlenmesi gereklidir.

10.Devlet ve gerekli görüldüğü durumda çocuklarında anlayabileceği bir şekilde, tıpkı Sosyal Hizmetler Dairesi'nin '183 Alo İhbar Hattı' gibi onların kolayca aklında kalabilecek numaralar gibi, bir takım numara hizmete konulabilir. Günümüzde teknolojinin de hızla gelişmesiyle birlikte tabiri caizse 7'den 70'şer herkes elektronik alet kullanmakta ve grup içerisinde hızla gelişen zekâlarıyla birlikte çocuklar da yer almaktadır. Böyle bir durumda ise acil durumda aranabilecek bir acil hat yararlı olabilir. Bu görüş gibi benzeri konu ile ilgili öneriler uzman kişi ve kişilerce ortaya konulmakta, farklı görüşlerle benzer bir nokta altında buluşmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akacan, B.(2012). Ortaöğretim Okullarında Görev Yapan Eğitimcilerin Çocuk İstismarına İlişkin Görüşleri. Turkish International Journal of Special Education and Guidance & Counseling, 1(12), 37-53.
- Altınsu, B. (2004). Çocuklara Bakım Veren Hemşirelerin Çocuk İstismar ve İhmali Tanımlayabilmeleri Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Atamer, A. (2005). Çocuk İstismarı Tarama Anketi: Geliştirme, Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması. Yayınlanmış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- Bahar, G., Savaş, H. A., & Bahar, A. (2009). Çocuk İstismarı ve İhmali: Bir Gözden Geçirme. Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi, 4(12), 51-65.
- Baysal, U., Uzel, N. (1990). Peditride Muchausen Sendromu. Klinik Gelişim, 4. 855-858.
- Çocuk Acil Tıp Kitabı (2004). Çocuk Acil Tıp ve Yoğun Bakım Derneği Yayın No:6, Bölüm: 22 (Yrd. Doç. Dr. Ülfet Vatansever).
- Dervişoğlu, S. (2012). Çocuk İstismarı ve İhmali Açısından Sokakta Çalışan Çocuklar Ve Avrupa Birliği Uygulamaları. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Doi number:<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS2151>.
- Dünya Sağlık Örgütü. Dünya Sağlık Raporu (1998). (Çeviri ed. Bekir Metin, Ayşe Akın, İzgi Güngör Ankara; 1998), Cenevre.
- Ereymiş, S. (2001). Çocuk İhmali Nedir? İzmir Atatürk Hastanesi Tıp Dergisi, 39(2):7-10.
- Erginer, F. (2007). Ankara İli İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Öğrencilerinin Aileleri Tarafından İstismarı ve İhmali İlişkin Görüşleri. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Ertan, Ü., İşıten, N., Yılmaz, K., Öner, A. (2003). Bir çocuk istismarı vakası. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*. 46(4), 295-298.
- Fındıkoğlu, Z. F. (1976). *Karl Marx ve Sistemi*. 2. Baskı. İstanbul: Ötügen.
- Hancı, İ.H. (2002). *Adli Tıp ve Adli Bilimler*. 1. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Karaman, Y. (1993). İlkokul Öğretmenlerinin Gözlemlerine Göre Çocukların Aileleri Tarafından İstismarı ve İhmali. *Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Korfmacher, J. (2000). The Kempe Family Stress Inventory: A review. *Child abuse and neglect*. 24, 129-140.
- Kozcu, Ş. (1988-1989). Çocuk istismarı ve ihmali, seminer psikolojisi. *Ege Üniversitesi Yayınları*, 6(7), 67-77
- Ludwig, S. (2000). *Child Abuse Textbook of Pediatric Emergency Medicine*, Fleisher GR., Ludwig S. (ed). 4th ed. Philadelphia: LW&W, 1669-1704.
- Okumuş, E. (2002). Bir Din İstismarı Olarak Gösterişçi Dindarlık. *İslâmiyât*, 5/4, ss. 193-205.
- Okumuş, E. (2014). Değer ve Din İstismarı (The Exploitation of Value and Religion) *International Journal of Social Science*, Number: 24 , p. 13-31,
- Pala, B. (2011). Geleceğin Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı ve İhmali Konusunda Bilgi ve Farkındalık Düzeyleri. *Yayımlanmış Tıpta Uzmanlık Tezi*, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Eskişehir.
- Polat, O. (2007a). *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı 1 Tanımlar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Polat, O. (2007b). *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı 2 Önleme ve Rehabilitasyon*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Preventing child maltreatment: A Guide to Taking Action and Generating Evidence / World Health Organization and International Society for Prevention of Child Abuse and Neglect. 2006.
- Tercan, M. (1995). *Çocuğun Ana Babası Tarafından Fiziksel İstismarı ve İhmali*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. (Danışman: Prof. Dr. E. Akyüz)
- Tugay, D. (2008). Öğretmenlerin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Farkındalık Düzeyleri. *Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi*, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Turla, A. (2002). Çocuk istismarı ve ihmali olgularına tıbbi yaklaşım. *On Dokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Dergisi*, 19(4):291-300.
- Turla, A., Aker, S., Canbaz S., Peşken, Y. (2005). Samsun Merkez Ocağı'nda görev yapan pratisyen hekimlerin çocuk istismarı ve ihmali konusunda bilgi ve tutumları. *Sted Dergisi*, 14(11), 241-246.
- Ulukol, B. (2014). Cinsel İstismar. *Yayımlandığı Kitap O. Derman (Editör), Çocuk İstismarına ve İhmaline Yaklaşım (49-56)*. Ankara: Akademisyen Tıp Kitapevi.
- UNICEF. (1999). *Children in need of special protection measures: A Tanzanian study*. Dar es Salaam: UNICEF.
- Walsh, K., Bridgstock, R., Farrell, A., Schweitzer, R. (2005). *Critical Factors in Teachers' Detecting and Reporting Child Abuse and Neglect: Implications for Practice*. Queensland: Queensland University of Technology.
- Yalçın, N. (2011). *Türkiye'de Çocuk İstismarı ve Çözüm Önerileri*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Projesi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

EXTENDED ABSTRACT

Nowadays, the child abuse and neglect had accepted as a important problem for children in our society and especially for all of the world. Accordingly, the problem of child abuse and neglect, both school headmasters and teachers' positions are very important to identify and prevent it. In this study, the school headmasters and teachers are accept which behaviors as child abuse and neglect, This study school headmasters and teachers' opinions which they had been accepted to this behaviours in the difficult categories as child abuse and neglect, which is more frequently of and causes of child abuse and neglect, what is the current prevention strategies about the child abuse and neglect and also what is their personal suggestion about the child abuse and neglect, were examined. This study was carried in two different government primary schools that under the T.R.N.C Ministry of Education Directorate of Primary Education Department, During the research, the semi-structured interview technique, one of the ways of qualitative research method, was used. In the two different schools, 5 headmasters and 25 teachers

with a total 30 people were interviewed. According to the findings of this case study, Child abuse and neglect, the behaviour is happening on the physical, emotional, sexual abuse and neglect under categories as specified, in addition to cultural-political and economic abuse and negligence of education and health with designated scope of the study. The most common type of abuse and neglect, physical and emotional abuse and neglect along with it is, sexual abuse and neglect did not occur with almost no, for some reason is based on the cultural-religious abuse and economic abuse as can be seen, along with education and health are also neglected, we meet very rarely has been mentioned. With regard to the causes of child abuse and neglect, the uneducation and cultural reasons that in the first place, apathy/neglect and socio-economic case might cause, General measures available within the school, teachers and family school is comprehensive advanced dimensions also reached to the appropriate authorities, but have been saying because there is insufficient. Personal recommendations is the necessity of education about this subject are emphasized. This training, school administrators, teachers, parents and children should be in the form of a loop will take place, if necessary, following the course of this topic, curriculum necessity and finally concluded that improving the socio-economic level.

IJTASE